

Identifying the Educational Challenges of Hearing Impaired Children from the Perspective of Teachers: A Phenomenological Study

Mazhar Babae *

Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Farhangian University, Tehran, Iran.

Parastoo Salehi

BA student in Education of Exceptional Children, Farhangian University, Sanandaj, Iran.

Accepted: 01/02/2024

Abstract

Teachers' ignorance of the challenges and different educational needs of students with hearing impairment is an obstacle to achieving the educational goals of this group of students. The aim of the present study was to analyze the lived educational experiences of the teachers of elementary and middle school students with hearing impairment, the challenges faced by the teachers of these students and the solutions. In this research, qualitative approach and descriptive phenomenological method were used. The field of research included the teachers of the school for children with special needs in Sanandaj city in 1401-1402 with the purposeful sampling method. The research tool was a semi-structured interview made by the researcher, which continued until the saturation level with 8 teachers at the primary level and 3 teachers at the secondary level. The findings of the research were presented in two sections: teachers' educational challenges and suggested solutions. The challenges section was presented in three parts: 1. Challenges related to books, facilities, methods and educational tools, 2. Challenges related to teachers' conditions, and 3. Challenges caused by the characteristics and conditions of hearing impaired children and their families. The solutions section was divided into two parts: 1. Solutions implemented by teachers and 2. Suggestions. The results showed that teachers are faced with diverse,

Received: 03/08/2023

eISSN: 2252-0031

ISSN: 2476/647X

* Corresponding Author: m.babaie@cfu.ac.ir

How to Cite: Babae, M., Salehi, P. (2024). Identifying the Educational Challenges of Hearing Impaired Children from the Perspective of Teachers: A Phenomenological Study, *Journal of Psychology of Exceptional Individuals*, 13(52), 189-217. DOI: 10.22054/JPE.2024.75124.2603

complex, multidimensional and beyond educational challenges of normal students during education. Therefore, it is suggested to use methods and solutions that are different from normal students and appropriate to the special conditions of these students when teaching students with hearing impairment.

Keywords: Educational Challenges, Hearing Impaired Students, Teachers' Lived Experiences.

Extended Abstract

1. Introduction

The sense of hearing is one of the most important tools of human perception, and its damage can affect many human abilities. In hearing-impaired children, the development of language skills is different from that of normal children, therefore, incomplete reception of sound stimuli affects the ability of hearing-impaired children to understand language concepts and communication purposes, and makes the person face many limitations.

Students with hearing impairment have different characteristics and educational conditions than normal students. Considering the differences of these students from ordinary people, it is expected that the learning and teaching style of these people will be different from others; Therefore, the teachers of these students also face different challenges in the process of teaching them than the teachers of normal students. Identifying educational challenges and solutions used by teachers of students with hearing impairment, in addition to helping to increase the ability and experiences of teachers, will improve the quality of education and as a result, students with hearing impairment will have appropriate education. Therefore, the aim of the present study is to analyze the lived experiences of teachers of students with hearing impairment in primary and first secondary level of the injuries they face and to express the solutions to face these challenges.

Research Question(s)

Based on the lived experiences of teachers with students with hearing impairment in elementary and first secondary school in Kurdistan province, what challenges do teachers of these education levels face in educational affairs?

How can we analyze the ways out of these challenges based on the lived experiences of this group of teachers?

2. Literature Review

Vygotsky believes that between the ages of 2 and 7, language has both the role of guiding and directing thinking and the role of transmitting the results of thinking to others (Seif, 2013); Since language is an important factor in cognitive development and learning, a child with hearing loss will have learning problems in the future, especially academics (Kazem Targhee et al., 2011); Children with hearing loss

have lower perceptual-cognitive skills compared to children without hearing loss (Garmabi et al., 2016), the negative effect of hearing loss in the academic areas of reading and writing is much more pronounced than math skills (Kakujoybari and Sharifi, 2012). Children with hearing impairment have delays in phoneme recognition, rhyme matching, grammar test and word expression (Ramazani et al., 2021); Therefore, hearing impaired students, only if they have appropriate cognitive training, will be able to achieve some acquired levels of executive functions and emotional intelligence and increase motivational learning strategies like their normal peers (Agha Ziarati et al, 2021).

3. Methodology

According to the purpose and questions of the research, the qualitative approach and descriptive phenomenological research method of Van Manen's four-stage type were used. The field of research included the teachers of the deaf school in the academic year 1402-1401. The selection of teachers was based on the purposeful sampling method. The criteria for choosing teachers was their willingness to participate in the interview and having experience working with this group of students. The data collection tool was a researcher-made semi-structured interview. The process of interviews continued based on the principle of stopping data saturation. In total, 8 primary school teachers and 3 first secondary school teachers were interviewed. Open and then axial coding was used for data analysis.

To increase the coherence and validity of the findings, the following things were also done: 1. The accuracy of the researchers' opinions and sensitivities in the implementation, implementation, classification and coding of the interviews, review and rethinking of the documents in the research by the researchers. The researchers spent a lot of time reviewing the documents and the text of the interviews and analyzing the content of the answers presented in this research, and tried to control the researchers' bias and prejudice as much as possible. 2. Implementation by the members: in explaining some parts of the work process, after implementing and categorizing the questioning factors and solutions, the final report of the analysis process and the obtained categories was sent to a number of participants, or they were informed about the contents in person. 3.

Peer review: using the opinions of several expert colleagues in this field. For this purpose, the points of view of three professors of the Department of Educational Sciences in the field of exceptional children in Farhangian University of Kurdistan and Qom were taken into consideration.

4. Results

The research findings were presented in two parts. The challenges facing teachers in three areas: 1-challenges related to books, facilities, methods and educational tools (8 cases), 2-challenges related to the field of teachers (4 cases) and 3-specific challenges caused by the characteristics and conditions of children with Hearing impairment and their families (9 cases) were presented, which analyzed the lived experiences of teachers with students with hearing impairment, and the second part was presented in the two areas of used solutions (23 cases) and suggestions (13 cases).

5. Discussion and Conclusion

The results showed that the teachers considered textbooks to be the most important challenge in classroom teaching. However, the teachers did not see the challenges in only one dimension; Rather, they believed that the challenges of children with hearing loss are multidimensional and in several fields. Therefore, in addition to books and special educational materials and tools for this group of students, the conditions of teachers who teach students with hearing impairment in schools and the unique characteristics of students with hearing impairment, as well as the expectations of the families of these students were influential in creating challenges.

Also, the results showed that teachers use various strategies to reduce challenges; However, they believe that changes should be made at higher levels of the class, in the way of teaching this group of students. Most of the solutions used and suggested are related to students' eyesight and their practical abilities. In addition, teachers consider the increase of students' motivation to be important in achieving educational goals, and they pay attention to the special emotional needs of this group in relation to the teaching methods they use. A significant part of the solutions is also related to informing and empowering students' families, and this shows that awareness and

cooperation of families is a factor for improving the quality and educational process.

Acknowledgments

The researchers from all the teachers, assistants and the honorable director of Tawakkol Special Education School in Sanandaj, for participating in the interview, as well as three respected professors of Farhangian University (Dr. Arkan Khoshkalam, Dr. Ali Asaadi and Dr. Masoumeh Tawakli) who studied and reviewed the findings of the article. , they expressed some suggestions, they express gratitude.

شناسایی چالش‌های آموزشی کودکان دارای آسیب شنوایی از منظر معلمان: مطالعه‌ای پدیدارشناسانه

استادیار گروه علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.

* مظهر بابایی

دانشجوی کارشناسی کودکان استثنایی، دانشگاه فرهنگیان، سنندج، ایران.

 پرستو صالحی

چکیده

ناآگاهی معلمان از چالش‌ها و نیازهای متفاوت آموزشی دانش‌آموزان با آسیب شنوایی، مانعی برای دستیابی به اهداف آموزشی این گروه از دانش‌آموزان است. هدف پژوهش حاضر، تحلیل تجارب زیسته آموزشی معلمان مقاطع ابتدایی و متوسطه‌ی اول دانش‌آموزان با آسیب شنوایی از چالش‌های پیش روی معلمان این دانش‌آموزان و راهکارها بود. در این پژوهش از رویکرد کیفی و روش پدیدارشناسی توصیفی بهره برده شد. میدان پژوهش، شامل معلمان مدرسه آموزش کودکان با نیازهای ویژه شهرستان سنندج در سال ۱۴۰۱-۱۴۰۲ با روش نمونه‌گیری هدفمند بود. ابزار پژوهش، مصاحبه نیمه‌ساختاریافته محقق ساخته بود که تا درجه‌ی اشباع یافتگی به تعداد ۸ معلم در مقطع ابتدایی و ۳ معلم در مقطع متوسطه ادامه یافت. یافته‌های پژوهش در دو بخش چالش‌های آموزشی معلمان و راهکارهای پیشنهادشده، ارائه شد. بخش چالش‌ها، در سه قسمت: ۱. چالش‌های مربوط به کتاب، امکانات، روش‌ها و وسایل آموزشی، ۲. چالش‌های مرتبط با شرایط معلمان و ۳. چالش‌های ناشی از ویژگی‌ها و شرایط کودکان با آسیب شنوایی و خانواده‌های آن‌ها، ارائه شد. بخش راهکارها نیز در دو قسمت: ۱. راهکارهای عملیاتی شده توسط معلمان و ۲. پیشنهادها بود. نتایج نشان داد که معلمان در هنگام آموزش با چالش‌هایی متنوع، پیچیده، چندبعدی و فراتر از چالش‌های آموزشی دانش‌آموزان عادی روبه‌رو هستند. از همین رو، پیشنهاد می‌شود در هنگام آموزش به دانش‌آموزان با آسیب شنوایی، از روش‌ها و راهکارهایی متفاوت با دانش‌آموزان عادی و متناسب با شرایط ویژه‌ی این دانش‌آموزان، استفاده شود.

کلیدواژه‌ها: چالش‌های آموزشی، دانش‌آموزان با آسیب شنوایی، تجارب زیسته‌ی معلمان.

* نویسنده مسئول: m.babaie@cfu.ac.ir

مقدمه

ادراک وسیله‌ی کسب شناخت از جهان پیرامون خود است. انسان‌ها از طریق حواس مختلف، جهان پیرامون خود را درک و تفسیر می‌کنند. حس شنوایی یکی از مهم‌ترین ابزار ادراک آدمی است و آسیب آن می‌تواند بسیاری از توانایی‌های انسان را تحت‌تأثیر قرار دهد. حس شنوایی یکی از ابزارهای اصلی تعاملات اجتماعی و ارتباط با محیط است. به وجود آمدن عارضه برای این حس، باعث ایجاد اختلال در زندگی عادی و اجتماعی افراد می‌شود. مهارت شنوایی مؤلفه‌ی مهمی در فراگیری مهارت‌های مختلف است. هرگونه نقص در این توانایی، اثرات منفی خود را خواهد گذاشت (کاظم‌ترقی و همکاران، ۱۳۹۰).

در کودکان با آسیب شنوایی، رشد مهارت‌های زبانی، متفاوت از کودکان عادی است (محمد اسماعیل‌زاده و همکاران، ۱۳۹۴). مهارت‌های زبانی (گوش کردن، سخن گفتن، خواندن و نوشتن) باهم ارتباط کامل دارند (کاکوجویاری و همکاران، ۱۳۸۹)؛ کودکان با شنوایی هنجار با گوش دادن به صحبت‌های اطرافیان، زبان را یاد می‌گیرند و نحوه‌ی استفاده‌ی هدفمند و معنی‌دار از زبان را می‌آموزند (نیک‌خو و همکاران، ۱۳۹۱)؛ لذا دریافت ناقص محرک صوتی بر توان کودکان کم‌شنوا در دریافت مفاهیم زبانی و مقاصد ارتباطی تأثیر می‌گذارد و فرد را با محدودیت‌های زیادی مواجه می‌سازد (رضانی و همکاران، ۱۴۰۰). ویگوتسکی^۱ معتقد است در فاصله‌ی ۲ تا ۷ سالگی زبان هم نقش هدایت و جهت‌دهی به تفکر و هم نقش انتقال نتایج تفکر به دیگران را دارد (سیف، ۱۳۹۲)؛ از آنجایی که زبان، عامل مهمی در رشد شناختی و یادگیری محسوب می‌شود، کودک مبتلا به آسیب شنوایی در آینده دچار مشکلات یادگیری، به‌ویژه تحصیلی، خواهد شد (کاظم‌ترقی و همکاران، ۱۳۹۰)؛ کودکان با آسیب شنوایی نسبت به کودکان بدون آسیب شنوایی از مهارت‌های ادراکی - شناختی پایین‌تری برخوردارند (گرمایی و همکاران، ۱۳۹۵)، آسیب شنوایی، دانش‌آموزان کم‌شنوا را در معرض مشکلات

---

1. Vygotsky.

شناسایی چالش‌های آموزشی کودکان دارای آسیب شنوایی از منظر معلمان ...؛ بابایی و صالحی | ۱۹۷

یادگیری ریاضیات قرار می‌دهد (کاکوجویباری و همکاران، ۱۳۹۱) همچنین کودکان با آسیب شنوایی در تشخیص واج، تطابق قافیه، آزمون دستور زبانی و بیان کلمه تأخیر دارند (رمضانی و همکاران، ۱۴۰۰).

برای جبران عوارض ناشی از آسیب شنوایی باید برنامه‌های حمایتی و خاصی صورت گیرد و شناخت صحیح از توانایی‌ها و محدودیت‌ها و جمع‌آوری اطلاعات برای این امر، ضروری به نظر می‌رسد (رنجبر و همکاران، ۱۳۹۴)؛ لذا تدوین برنامه‌ی آموزشی - توان‌بخشی مناسب برای کودکان کم‌شنوا مستلزم شناسایی نیازهای این گروه است (اصغری نکاح و همکاران، ۱۳۹۲).

پژوهش‌های متنوعی در زمینه‌ی دانش‌آموزان با آسیب شنوایی و آموزش آن‌ها صورت گرفته است. کاکوجویباری و همکاران (۱۳۸۹) و نیک‌خو و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهش‌هایی توانایی و درک خواندن دانش‌آموزان عادی و دانش‌آموزان آسیب شنوایی را مقایسه کردند و پیشنهادهایی در رابطه با اصلاح روش‌های آموزشی و بازنگری در محتوای مطالب کتب درسی، ارائه دادند. کاکوجویباری و شریفی (۱۳۹۳) نشان دادند تأثیر منفی نقص شنوایی در حوزه‌های تحصیلی خواندن و نوشتن به مراتب بیشتر از مهارت ریاضیات نمود می‌یابد و در صورت مداخله‌ی زودهنگام، می‌توان چالش‌ها را کاهش داد. نتایج پژوهش رضایی میرحصاری و همکاران (۱۳۹۳) نشان داد که کودکان با آسیب شنوایی نسبت به کودکان بهنجار در تکالیف نظریه‌ی ذهن، تأخیر بیشتری دارند. نتایج پژوهش آقا زیارتی و همکاران (۱۳۹۹) اشاره دارد که دانش‌آموزان آسیب شنوایی، فقط در صورت برخوردار از آموزش شناختی مناسب، خواهند توانست همانند همسالان عادی خود به برخی از سطوح اکتسابی کارکردهای اجرایی و هوش هیجانی و افزایش راهبردهای انگیزشی یادگیری، دست یابند. شالیان و شریف‌زاده داوودکی (۱۴۰۱) نشان دادند که کتاب‌های پایه‌ی اول نتوانسته‌اند نیازهای دانش‌آموزان را در زمینه‌های مختلف به‌ویژه خلق و بازنمایی ایده‌ها، مرتفع نماید. در پژوهش‌های اخیر، چالش‌های آموزشی به‌صورت موارد مجزا موردبررسی قرار گرفته‌اند و هر کدام بخشی از مشکلات آموزشی دانش‌آموزان با

آسیب‌شنوایی را بررسی نموده‌اند. در سایر کشورها نیز به موضوع چالش‌های آموزشی دانش‌آموزان با آسیب‌شنوایی پرداخته شده است. پراساد^۱ (۱۹۹۲) مشکلات کودکان کم‌شنوای دهلی و راهکارهای حل آن‌ها، الزریقات^۲ و صمدی (۲۰۱۲) چالش‌های آموزش دانش‌آموزان ناشنوا و کم‌شنوا در اردن، دسالگن^۳ و ورکو^۴ (۲۰۱۶) چالش‌های دانش‌آموزان کم‌شنوا در کلاس یکپارچه در مدارس دولتی در اتیوپی و اخمره^۵ و همکاران (۲۰۲۰) چالش‌های پیش روی دانش‌آموزان دارای اختلالات شنوایی در محیط مدرسه و ویژه در مالایو را بررسی نمودند. در هر کدام از این پژوهش‌ها، چالش‌های آموزشی متنوعی ذکر شده است. در پژوهش‌هایی نیز تأثیر شرایط ویژه در نظر گرفته شده است؛ گارگ^۶ و همکاران (۲۰۲۱) چالش‌های ناشنوایان و کم‌شنوایان در دوران همه‌گیری کرونا را بررسی کردند. یافته‌ها اشاره داشتند که استفاده از ماسک صورت ارتباط را برای آن‌ها دشوار می‌کند. این مسئله در فصول سرد سال نیز چالش‌برانگیز است. نتایج پژوهش بارکرا^۷ و همکاران (۲۰۰۹) اشاره دارد که کودکان کم‌شنوا، مشکلات زبانی، توجه و رفتاری بیشتری از خود نشان می‌دهند. بروکان^۸ و زایچوا^۹ (۲۰۱۱) به بررسی موضوع خانواده و تأثیر نهاد آموزشی بر اجتماعی شدن کودکان با آسیب‌شنوایی در دبستان ویژه پرداختند. در کشورهای مختلف، اقدام به بررسی چالش‌های دانش‌آموزان با آسیب‌شنوایی و مشکلات آموزشی آن‌ها شده است؛ اما در کشور خودمان چنین موضوعی به‌طور جامع مورد پژوهش قرار نگرفته است.

دانش‌آموزان با آسیب‌شنوایی ویژگی‌ها و شرایط آموزشی متفاوت از دانش‌آموزان عادی دارند. با توجه به تفاوت‌های این دانش‌آموزان با افراد عادی، انتظار می‌رود سبک

-
1. Prasad.
  2. El-Zraigat.
  3. Desalegn.
  4. Worku.
  5. Khomera.
  6. Garg.
  7. Barkera.
  8. Brokane.
  9. Zaiceva.

شناسایی چالش‌های آموزشی کودکان دارای آسیب شنوایی از منظر معلمان ...؛ بابایی و صالحی | ۱۹۹

یادگیری و آموزش این افراد نیز متفاوت از سایرین باشد؛ بنابراین آموزگاران این دانش‌آموزان نیز در فرایند آموزش به آن‌ها، با چالش‌های متفاوتی نسبت به آموزگاران دانش‌آموزان عادی مواجه هستند و برای غلبه بر این چالش‌ها، به روش‌های آموزشی متفاوت از روش‌های مورد استفاده برای دانش‌آموزان عادی نیاز دارند. شناسایی چالش‌های آموزشی و راهکارهایی که معلمان دانش‌آموزان با آسیب شنوایی به کار می‌برند، علاوه بر کمک به افزایش توانمندی و تجارب معلمان، باعث ارتقای کیفیت آموزش و در نتیجه برخورداری دانش‌آموزان با آسیب شنوایی از آموزش متناسب می‌شود. ناآشنایی معلمان با چالش‌ها و راهبردهای آموزشی، می‌تواند باعث کاهش کیفیت و سرعت آموزش و عدم دستیابی دانش‌آموزان با آسیب شنوایی به آموزش‌های متناسب با نیازهایشان شود. واضح نبودن چالش‌هایی که معلمان دانش‌آموزان آسیب شنوایی با آن‌ها روبه‌رو هستند و یا چالش‌هایی که معلمان آینده با آن‌ها روبه‌رو خواهند بود، مانعی برای تدوین برنامه و اهداف آموزشی مناسب است که نتیجه‌ی آن افت تحصیلی این دانش‌آموزان خواهد بود.

از این رو هدف پژوهش حاضر، واکاوی تجارب زیسته‌ی معلمان دانش‌آموزان با آسیب شنوایی در مقطع ابتدایی و متوسطه‌ی اول از آسیب‌های پیش روی خود و بیان راهکارهای مواجهه با این چالش‌ها است؛ بنابراین پژوهش حاضر، در پی دستیابی به پاسخ این پرسش‌ها است که بر اساس تجارب زیسته‌ی معلمان دارای دانش‌آموزان با آسیب شنوایی در مقطع ابتدایی و متوسطه‌ی اول در استان کردستان، معلمان این مقاطع تحصیلی در امور آموزشی با چه چالش‌هایی روبه‌رو هستند؟ راهکارهای برون‌رفت از این چالش‌ها، بر اساس تجارب زیسته‌ی این دسته از معلمان را چگونه می‌توان تحلیل نمود؟

روش

باتوجه به هدف و سؤالات پژوهش، از رویکرد کیفی و روش پژوهش پدیدارشناسی توصیفی از نوع چهار مرحله‌ای ون مانن، بهره برده شد. میدان پژوهش، شامل معلمان مدرسه‌ی ناشنویان در سال تحصیلی ۱۴۰۲ - ۱۴۰۱ بود. انتخاب معلمان به روش نمونه‌گیری هدفمند ملاک دار بود. ملاک انتخاب معلمان، تمایل به مشارکت در مصاحبه

و داشتن سابقه کار با این دسته از دانش‌آموزان بود. ابزار گردآوری داده‌ها، مصاحبه‌ی نیمه‌ساختاریافته محقق ساخته بود. فرایند مصاحبه‌ها بر اساس اصل توقف در اشباع داده‌ها، ادامه یافت. در مجموع، با ۸ معلم مقطع ابتدایی و ۳ معلم مقطع متوسطه‌ی اول (جدول شماره ۱) مصاحبه شد. برای تحلیل داده‌ها از کدگذاری باز و سپس محوری بهره برده شد. برای افزایش انسجام و روایی یافته‌ها، موارد زیر نیز صورت گرفت: ۱. دقت نظرها و حساسیت‌های پژوهشگران در اجرا، پیاده‌سازی، دسته‌بندی و کدگذاری مصاحبه‌ها، بازنگری و بازاندیشی اسناد در پژوهش توسط پژوهشگران. پژوهشگران مدت زیادی را صرف بازنگری اسناد و متن مصاحبه‌ها و تحلیل محتوای پاسخ‌های ارائه‌شده در این پژوهش کرده و تا حد امکان، تلاش شده تا سوگیری و پیش‌داوری پژوهشگران کنترل شود. ۲. تطبیق توسط اعضاء: در تبیین بخش‌هایی از روند کار، بعد از پیاده‌سازی و دسته‌بندی عوامل و راهکارهای پرسشگری، گزارش نهایی فرایند تحلیل و مقوله‌های به‌دست‌آمده برای تعدادی از مشارکت‌کنندگان ارسال می‌شد و یا به‌صورت حضوری، مطالب به اطلاع آن‌ها، می‌رسید. ۳. بررسی همکار: بهره‌بردن از نظر چند نفر از همکاران متخصص، در این زمینه. برای این کار، نقطه‌نظرات سه تن از اساتید گروه علوم تربیتی در رشته کودکان استثنایی در پردیس‌های دانشگاه فرهنگیان استان کردستان و قم، مورد توجه قرار گرفت.

جدول ۱. مشخصات شرکت‌کنندگان

کد	جنسیت	مقطع تحصیلی در حال آموزش	پایه تحصیلی	رشته تحصیلی دانشگاهی	سابقه‌ی تدریس (به سال)
۱	مرد	متوسطه اول	هفتم، هشتم، نهم	آموزش زبان انگلیسی	۱۱
۲	مرد	ابتدایی	چهارم	آموزش کودکان استثنایی	۴
۳	زن	ابتدایی	اول	آموزش ابتدایی	۱۷
۴	زن	ابتدایی	اول	آموزش ابتدایی	۱۵
۵	زن	ابتدایی	اول	آموزش ابتدایی	۱۸

شناسایی چالش‌های آموزشی کودکان دارای آسیب شنوایی از منظر معلمان ...؛ بابایی و صالحی | ۲۰۱

کد	جنسیت	مقطع تحصیلی در حال آموزش	پایه تحصیلی	رشته تحصیلی دانشگاهی	سابقه‌ی تدریس (به سال)
۶	زن	متوسطه اول	هفتم، هشتم، نهم	آموزش علوم تجربی	۲۷
۷	مرد	ابتدایی	ششم	اعلام‌نشده	۲۱
۸	زن	ابتدایی	چند پایه اول و دوم	اعلام‌نشده	۱۳
۹	زن	ابتدایی	سوم	آموزش ابتدایی	۱۳
۱۰	زن	متوسطه اول	هفتم، هشتم، نهم	آموزش ادبیات	۲۰
۱۱	مرد	ابتدایی	چهارم	اعلام‌نشده	۱۵

یافته‌ها

یافته‌های پژوهش در دو بخش ارائه می‌شود. بخش چالش‌های پیش روی معلمان که به تحلیل و واکاوی تجارب زیسته‌ی کاری معلمان دارای دانش‌آموزان با آسیب شنوایی در زمینه‌ی آموزش و بخش دوم، به بیان راهکارهای استفاده و پیشنهاد داده‌شده توسط آن‌ها، می‌پردازد.

۱- چالش‌های معلمان دارای دانش‌آموزان با آسیب شنوایی:

معلمان کودکان با آسیب شنوایی در هنگام آموزش کودکان با آسیب شنوایی با چالش‌های متنوعی روبه‌رو هستند که تنها محدود به یک کلاس یا یک معلم نمی‌باشد. از این رو سعی شده تعدادی چالش کلی و همگانی نام‌برده شود که از سوی اکثریت معلمان ذکر شده‌اند. چالش‌ها در سه زمینه ذکر شده‌اند که شامل موارد زیر می‌باشد:

۱-۱- چالش‌های مرتبط با کتاب، امکانات، روش‌ها و وسایل آموزشی:

تعدادی از چالش‌های آموزشی مربوط به کتاب و شرایط آموزشی می‌باشند. در اینجا شرایط آموزشی شامل مواد آموزشی، روش‌های آموزش، امکانات و شرایط کلاس درس

می‌باشد. چالش‌های این حوزه شامل موارد زیر است:

۱-۱-۱- **سطح بالا و حجم زیاد کتاب‌ها:** اکثریت معلمان معتقد بودند که سطح بالای مطالب، مانع اصلی رسیدن به اهداف آموزشی است. حجم بالا، باعث می‌شود فرصت کافی برای ارائه تمام مطالب، نداشته باشند. در این خصوص مصاحبه‌شونده‌ی شماره ۱ این‌گونه بیان می‌کند: «مطالب کتاب زیاد است و باتوجه‌به توانایی دانش‌آموزانم، مجبور می‌شوم با سرعت پایین‌تری پیش بروم در نتیجه یا باید کتاب نیمه‌تمام بماند یا از بعضی مطالب بگذرم.» (موارد مشابه: کدهای ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۹، ۱۰ و ۱۱).

۱-۱-۲- **فراوانی کلمات انتزاعی کتاب‌ها:** دانش‌آموزان با آسیب‌شنوایی به‌علت مشکلات شنوایی، بیشتر از طریق دیداری درک می‌کنند؛ به همین دلیل برای درک کلمات انتزاعی، مشکل دارند. کتاب‌ها به‌خصوص در مقطع متوسطه، دارای تعداد زیادی کلمات مفهومی و انتزاعی‌اند. وجود تعداد زیاد کلمات انتزاعی، یادگیری آن‌ها را کند می‌کند. در این خصوص مصاحبه‌شونده‌ی شماره ۴ معتقد است که: «کلمات انتزاعی در کتاب‌ها زیاد است و بچه‌ی ناشنوا در مقایسه با عادی، توانایی متفاوت دارد و این آموزش آن‌ها را سخت می‌کند.»

۱-۱-۳- **ارزشیابی همسان با کودکان عادی:** این موضوع هم برای معلمان و هم دانش‌آموزان، تبدیل به چالش و مانع آموزشی شده است. از یک‌سو، معلمان باید در سطح دانش‌آموزان عادی برای دانش‌آموز آسیب‌شنوایی تدریس کنند و از یک‌سو، نیازها و توانایی‌های دانش‌آموزان عادی و آسیب‌شنوایی، متفاوت است. با این حال، در مدارس، نحوه‌ی ارزشیابی دانش‌آموزان با آسیب‌شنوایی و دانش‌آموزان عادی در مدارس با یکدیگر تفاوتی ندارد و برای هر دو دسته دانش‌آموز از یک مدل سؤال استفاده می‌شود. در این خصوص مصاحبه‌شونده‌ی شماره ۶ ارزشیابی این دانش‌آموزان را این‌گونه توصیف می‌کند: «باینکه من در ارزشیابی‌های کلاسی می‌توانم تمایز قائل شوم؛ ولی در هر حال آزمون نهایی آن‌ها بر اساس کتاب عادی و مانند بقیه‌ی دانش‌آموزان است.» (موارد مشابه:

شناسایی چالش‌های آموزشی کودکان دارای آسیب شنوایی از منظر معلمان...؛ بابایی و صالحی | ۲۰۳

کدهای ۱ و ۱۰).

۱-۱-۴-ابزار و مواد آموزشی: ابزار و مواد آموزشی در دسترس مدارس استثنایی محدود است و معلمان ناچارند با هزینه‌ی خود وسایل و ابزار آموزشی تهیه و از وسایل شخصی برای آموزش استفاده کنند. در این خصوص مصاحبه‌شونده‌ی شماره ۳ این‌گونه بیان می‌کند: «با اینکه در هر کلاس سیستم کامپیوتر داریم؛ اما به حدی قدیمی هستند که نمی‌شود از آن‌ها استفاده کرد مجبورم از گوشی خودم استفاده کنم».

۱-۱-۵-کیفیت و هزینه‌ی سمعک‌ها: کیفیت پایین سمعک‌ها، در دسترس نبودن سمعک مناسب و فشار اقتصادی که خرید سمعک به خانواده‌ها وارد می‌کند، یکی از چالش‌هایی بود که توسط معلم‌ها تأکید می‌شد. این موضوع می‌تواند سرعت کاری معلمان را به شدت پایین بیاورد، زیرا باید روش آموزشی خود را تغییر دهند. معلمان مجبور می‌شوند آموزش با استفاده از زبان اشاره و لب‌خوانی را پیش بگیرند که فرایندی زمان‌بر است. در این خصوص مصاحبه‌شونده‌ی شماره ۳، چالش را این‌گونه توصیف می‌کند: «سمعک‌ها مشکل دارند. قطعه گیر نمی‌آید و مجبوریم باهاش لب‌خوانی کار کنیم.» (مورد مشابه: کد ۱۱).

۱-۱-۶-کلاس‌های چندپایه‌ای و چندسطحی: معلمان، چندپایه بودن کلاس‌ها را بارها عنوان کرده‌اند و از این مسئله رضایت ندارند. چندپایه بودن دانش‌آموزان، در بعضی کلاس‌ها، موجب تقسیم توجه و وقت معلم و در نتیجه آموزش مقدار کم‌تری از مطالب می‌شود. در موارد زیادی نام کلاس، کلاس یک پایه‌ای است؛ اما با دانش‌آموزان در چندین سطح متفاوت، روبه‌رو خواهیم بود. در این خصوص مصاحبه‌شونده‌ی شماره ۱۱، وضعیت کلاس خود را این‌گونه توصیف می‌کند: «الآن کلاس من به نام، کلاس تک پایه‌ای است و همه، پایه‌ی چهارم‌اند اما در عمل دوتای آن‌ها در سطح کلاس اول‌اند. چهار سال در مدرسه عادی بوده و بعد به استثنایی منتقل شده. الآن دارم باهاش در حد الفبا کار می‌کنم.» (موارد مشابه: کدهای ۳ و ۹).

۱-۱-۷-کلاس‌هایی با دانش‌آموزان چند معلولیتی: تعدادی از دانش‌آموزان با آسیب شنوایی با دانش‌آموزان دارای سایر نیازهای ویژه در یک کلاس جایابی شده‌اند. این اتفاق از نظر معلمان رضایت‌بخش نبوده است. در این خصوص مصاحبه‌شونده‌ی شماره ۲ معتقد است: «دانش‌آموز مشکل شنوایی با دانش‌آموز کم‌توجه، بیش‌فعال یا کم‌توان ذهنی هم‌کلاس است. من مجبورم و قتم را تقسیم کنم که این باعث می‌شود دانش‌آموز آسیب شنوایی، به اندازه‌ی ظرفیتش آموزش نیند. بعضی وقت‌ها بقیه‌ی دانش‌آموزان حواسشان را پرت می‌کنند.»

۱-۱-۸-دسته‌بندی نادرست دانش‌آموزان در دسته‌ی عادی و استثنایی: معلمان اظهار می‌کردند که از شیوه‌ی مناسبی برای سنجش اولیه دانش‌آموزان استفاده نشده و شرایطی که در سنجششان نام برده شده، با ویژگی‌های آن‌ها در کلاس مطابقت ندارد. در این خصوص مصاحبه‌شونده‌ی شماره ۹ معتقد است: «دانش‌آموزان به پایه‌های بالاتر از سطحشان فرستاده می‌شوند. در بعضی موارد دانش‌آموز، مطالب پایه‌ی قبلی را یاد نگرفته و به پایه‌ی بعدی فرستاده شده و این باعث مشکل در کلاس می‌شود.» (مورد مشابه: کد ۱۱).

۱-۲-چالش‌های مربوط به حوزه معلمان:

تعدادی از چالش‌های آموزشی از جانب معلمان ایجاد می‌شود و ویژگی‌ها و شرایط معلمان در ایجاد آن‌ها نقش دارد. چالش‌های این زمینه شامل موارد زیر می‌باشد:

۱-۲-۱-کمبود معلم متخصص و نیروی آموزشی: به علت کمبود نیرو، مدارس مجبور می‌شوند تعداد بیشتری دانش‌آموز را در هر کلاس جای دهند. در مواقعی نیز مجبور می‌شوند اختلال‌های مختلف را در یک کلاس جایابی کنند. در این خصوص مصاحبه‌شونده‌ی شماره ۴ معتقد است: «تعداد نیروی آموزشی کم است و مجبوریم یک کلاس را در چند کلاس دیگر پخش کنیم که بدون شک اشتباه است.»

۱-۲-۲-ناآشنایی معلم با زبان اشاره: تعداد زیادی از معلمان که در حال آموزش به

شناسایی چالش‌های آموزشی کودکان دارای آسیب شنوایی از منظر معلمان ...؛ بابایی و صالحی | ۲۰۵

کودکان با آسیب شنوایی هستند به زبان اشاره مسلط نیستند. تعدادی از این معلمان از مدارس عادی به استثنایی انتقال داده شده‌اند و رشته تخصصی آن‌ها آموزش کودکان با نیازهای ویژه نیست. در این مورد مشکل ریشه‌ای تر است، متأسفانه آموزش زبان اشاره در برنامه آموزشی دانشجو معلمان رشته‌ی آموزش دانش آموزان با نیازهای ویژه وجود ندارد و دانشجویان، زبان اشاره آموزش نمی‌بینند. در این خصوص مصاحبه‌شونده‌ی شماره ۱۱ معتقد است: «در مراکز تربیت معلم آموزش زبان اشاره نیست و این یک نقص است.»

۱-۲-۳- بی‌علاقگی معلم و نگاه به شغل، صرفاً به‌عنوان منبع درآمد: به نظر می‌رسد معلمان با دیدن معلمانی که به شغلشان تعهد ندارند، نسبت به کار خودشان بی‌انگیزه می‌شوند. در این خصوص مصاحبه‌شونده‌ی شماره ۱۱ معتقد است: «خیلی از معلم‌ها فقط باهدف این که شغلی داشته باشند سر کلاس می‌نشینند. خیلی‌ها فقط باهدف حقوقش می‌آیند و علاقه یا تعهدی به کارشان ندارند.»

۱-۲-۴- گزینش نادرست معلمان: معلمان از روش گزینش و انتخاب معلم برای تدریس به دانش آموزان آسیب شنوایی رضایت ندارند و وجود چنین شرایطی را عاملی برای افت تحصیلی دانش آموز و فرایند آموزش خود می‌دانند. در این خصوص مصاحبه‌شونده‌ی شماره ۱۱ معتقد است: «معلمان این رشته را بیشتر بر اساس موارد عقیدتی انتخاب می‌کنند نه بر اساس رغبت. خیلی‌ها بدون هیچ علاقه‌ای و از سر اجبار وارد رشته‌ی آموزش کودکان استثنایی می‌شوند. علاقه و توانمندی افرادی که برای آموزش به رشته‌ی استثنایی انتخاب می‌شوند را باید سنجید. اگر حضور آن‌ها بر اساس علاقه نباشد و از روی اجبار و به‌خاطر شرایط باشد باعث آسیب به دانش آموز می‌شود.»

۱-۳- چالش‌های خاص ناشی از ویژگی‌ها و شرایط کودکان با آسیب شنوایی و خانواده‌های آن‌ها:

در فرایند آموزش دانش آموزان با آسیب شنوایی، چالش‌هایی وجود دارد که بستگی به

شرایط ویژه و ویژگی‌های شخصیتی این دانش‌آموزان دارد. چالش‌های مربوط به تعامل با خانواده‌های این دانش‌آموزان نیز با دانش‌آموزان عادی، متفاوت است و چالش‌های آموزشی متفاوتی را باعث می‌شود. چالش‌های این زمینه عبارت‌اند از:

۱-۳-۱- **مشکلات ناشی از آسیب شنوایی:** تعدادی از اختلالات ممکن است از آسیب شنوایی سرچشمه بگیرند. برای مثال مشکلات یادگیری یکی از مواردی است که ذکر شده است. در این خصوص مصاحبه‌شونده‌ی شماره ۲ چنین بیان می‌کند: «من دانش‌آموزی دارم که مشکل شنوایی‌اش سرعت یادگیری‌اش را پایین آورده.»

۱-۳-۲- **مشکل در فهم حروف ته حلقی:** دانش‌آموزانی که لب‌خوانی می‌کنند، معمولاً در فهمیدن حروفی که محل ساختشان ته حلق است، مشکل دارند. حروفی مانند: «ق، ع، ح و...» را معمولاً به‌سختی متوجه می‌شوند. به نظر می‌رسد که لب‌خوانی، نمی‌تواند به‌طور کامل جوابگوی نیازهای ارتباطی دانش‌آموزان با آسیب شنوایی با معلم باشد و استفاده صرف از لب‌خوانی برای تعامل در کلاس، فرایند آموزش را با کندی مواجه می‌کند. در این خصوص مصاحبه‌شونده‌ی شماره ۹ این‌گونه بیان می‌کند: «لب‌خوانی موجب می‌شود که ناشنوایان و کم‌شنوایان، در فهمیدن بعضی حروف با مشکل مواجه شوند. بعضی کلمات را باید چندین بار تکرار کنم تا متوجه بشوند.»

۱-۳-۳- **روحیه‌ی حساس و در مواقعی ناامیدی دانش‌آموز:** دانش‌آموزان آسیب شنوایی نسبت به سایر دانش‌آموزان عادی نیازهای عاطفی و ارتباطی متفاوتی دارند که بهتر است به این موارد توجه شود. در این خصوص مصاحبه‌شونده‌ی شماره‌ی ۴ معتقد است: «گاهی اوقات ناتوانی در فهم کتاب‌ها باعث ناامیدی آن‌ها می‌شود. با اینکه برای دانش‌آموزان عادی نیز این اتفاق می‌افتد؛ اما برای آسیب شنوایی به‌علت شرایطشان شدیدتر است. سطح بالای کتاب‌ها و متفاوت بودن از بقیه باعث می‌شود احساس ناامیدی کنند.»

۱-۳-۴- **درک پایین از اصطلاحات و استعاره‌ها:** از آنجایی که ناشنوایان یا افراد با

شناسایی چالش‌های آموزشی کودکان دارای آسیب شنوایی از منظر معلمان ...؛ بابایی و صالحی | ۲۰۷

آسیب شنوایی کم‌تر از مفاهیم انتزاعی استفاده می‌کنند؛ از همین رو درک استعاره‌ها و کنایه‌ها مقداری برای آن‌ها مشکل‌تر است. در این خصوص مصاحبه‌شونده‌ی شماره ۱ معتقد است: «معمولاً سیستم آموزشی بر پایه‌ی آموزش عینی است، دانش آموز جمله‌ها و واژه‌های غیرمستقیم را درک نمی‌کند.»

۱-۳-۵-اختلال‌های همراه با آسیب شنوایی: باینکه دانش‌آموزان با آسیب شنوایی قبل از جایابی در کلاس‌ها، یک‌بار سنجش شده‌اند؛ اما تعدادی از آن‌ها علاوه بر آسیب شنوایی مشکلات زمینه‌ای دیگری نیز دارند. باین حال، به علت خفیف بودن اختلال، در همان دسته‌ی دانش‌آموز آسیب شنوایی قرار گرفته‌اند و از معلمان انتظار می‌رود که مانند دانش‌آموز عادی به آن‌ها آموزش دهند. در این خصوص مصاحبه‌شونده‌ی شماره ۲ این‌گونه بیان می‌کند: «دانش‌آموزی دارم که هم اختلال کم‌توجهی دارد و هم مشکل شنوایی دارد و انتخاب روش آموزشی مناسب برایش، سخت است.»

۱-۳-۶-مشکلات ویژه در درس فارسی: اکثر معلمان، اعم از پایه‌های مختلف، مشکلات برجسته دانش‌آموزان آسیب شنوایی را در درس فارسی ذکر کرده‌اند. این مشکل حتی در دوران متوسطه اول و دوم نیز پابرجا است و مشکل اساسی در جمله‌سازی دارند. به نظر می‌رسد همان‌گونه که با زبان اشاره فقط به اسامی اشاره می‌کنند، در هنگام نوشتن نیز به همین روش کار می‌کنند و فقط اسامی و کلمات اصلی را می‌گویند و مصدرها را به‌جای فعل به کار می‌برند. این مسئله در تمام مقاطع تحصیلی وجود دارد. در این خصوص مصاحبه‌شونده‌ی شماره ۴ معتقد است: «بچه‌های ناشنوا معمولاً در جمله‌بندی مشکل دارند؛ مثلاً چند روز پیش یکی از بچه‌ها که قبلاً اینجا درس می‌خواند، آمده بود به من سر بزنند. بعد از این که برگشته این پیام را برام فرستاده: «سلام، امروز مدرسه، بیخشید شیرینی فراموش.» این دانش‌آموز سطح دبیرستان هست.» (موارد مشابه: کدهای ۸، ۹ و ۱۱).

۱-۳-۷-دایره لغات پایین: از آنجا که ناشنوایان بیشتر به یادگیری لغات عینی علاقه دارند، گنجینه لغات کم‌تری نسبت به افراد عادی هم‌سال دارند. در این خصوص مصاحبه‌شونده‌ی

شماره ۶ معتقد است: «دانش آموزان ناشنوایی که با آنها کار می‌کنم، معمولاً گنجینه لغات پایینی دارند و لغاتی که به کار می‌برند، محدود است.»

۱-۳-۸- همکاری نکردن خانواده‌ها: بر طبق اظهارات معلمان بعضی خانواده‌ها توجه زیادی به دانش آموز ندارند و پیگیری نمی‌کنند یا در فرایند آموزش همکاری نمی‌کنند. در این خصوص مصاحبه‌شونده‌ی شماره ۸ معتقد است: «در بعضی موارد، خانواده‌ها با ما همکاری نمی‌کنند. مثلاً خانواده‌ها دوست دارند دانش آموزان لب‌خوانی یاد بگیرند؛ اما به آموزش زبان اشاره رغبت ندارند. درحالی‌که لب‌خوانی کافی نیست و به آموزش زبان اشاره نیز نیاز است.» (مورد مشابه: مصاحبه‌شونده‌ی شماره ۱۱).

۱-۳-۹- مخالفت خانواده‌ها در رابطه با دسته‌بندی فرزندان در دسته دانش آموزان دارای نیاز ویژه: مدارس ویژه‌ی ناشنوایان در همه‌جا جدا و اختصاص یافته نیستند؛ بلکه دانش آموزان در همان مدرسه‌ای آموزش می‌بینند که سایر دانش آموزان با نیاز ویژه آموزش می‌بینند. این مسئله باعث می‌شود خانواده‌ها نسبت به فرستادن فرزندشان به این مدارس، مقاومت کنند. مقاومت والدین باعث تشخیص دیر هنگام و محرومیت دانش آموز از آموزش مناسب می‌شود. در این خصوص مصاحبه‌شونده‌ی شماره ۹ معتقد است: «تعداد زیادی از والدین در برابر دسته‌بندی فرزندانشان در دسته‌ی دانش آموز با نیاز ویژه مقاومت می‌کنند و آن‌ها را به مدارس عادی می‌فرستند. این کار چندان موفقیت‌آمیز نیست و بعد از چند سال، خودشان دانش آموز را به مدارس آموزش ویژه می‌فرستند. این موضوع باعث می‌شود کلی از آموزش‌های مفید عقب بیافتند.»

۲- راهکارها و پیشنهادها

علاوه بر چالش‌های آموزشی، راهکارهای استفاده‌شده توسط معلمان، برای حل چالش‌ها و همچنین روش‌های پیشنهادی آن‌ها که باید در سطوح بالاتر آموزشی پیگیری شود، به صورت موردی، ارائه شدند. معلمان، روش‌های استفاده‌شده را مناسب می‌دانستند، آن‌ها را مفید ارزیابی کرده‌اند و به سایر معلمان نیز پیشنهاد می‌دهند. پیشنهادهایی نیز برای

شناسایی چالش‌های آموزشی کودکان دارای آسیب شنوایی از منظر معلمان ...؛ بابایی و صالحی | ۲۰۹

تغییراتی در سطح بالاتر از کلاس بیان شد تا با پیگیری افراد بالادست، مورد استفاده قرار گیرند. معلمان با این فرض که مخاطبان این حوزه با راهکارهای مورد استفاده در خصوص آموزش دانش‌آموزان با آسیب شنوایی، آشنایی دارند، تنها به ذکر مواردی که از نظر آن‌ها مفید ارزیابی شده بودند، اکتفا کرده و از توضیح اضافی در خصوص موارد، خودداری کردند. بدین‌سان راهبردهای استفاده‌شده و پیشنهادها در دو بخش ارائه می‌شود:

۱-۲- روش‌های استفاده‌شده معلمان برای کاهش چالش‌ها: ۱- پذیرش بی‌قید و شرط دانش‌آموز، ۲- استفاده از کلمات غیرانتزاعی و قابل‌تصور دیداری باهدف درک بهتر مطالب، ۳- آموزش به شکل عملی و عینی، ۴- یاددادن مقدار کم اما باکیفیت درس، ۵- استفاده از روش متفاوت آموزشی برای هر دانش‌آموز، ۶- استفاده از روش‌های متنوع برای آموزش، ۷- استفاده از بازی و نمایش، ۸- خلاصه کردن نکات مهم، ۹- آموزش به کمک هم‌کلاسی، ۱۰- آموزش تجزیه و ترکیب کلمات، ۱۱- سوق دادن دانش‌آموزان به سمت کارهای فنی، ۱۲- آموزش کلمات به همراه شکل اشاره‌ی آن‌ها، ۱۳- آموزش انفرادی شده و مخصوص برای هر دانش‌آموز، ۱۴- استفاده از آزمون متناسب با سطح درک دانش‌آموز، ۱۵- حرف‌زدن با سرعت آهسته برای افزایش قدرت درک دانش‌آموز به شکل لب‌خوانی، ۱۶- ایجاد فضایی همراه با صمیمیت در عین قاطعیت در پیشبرد برنامه درسی و قوانین کلاس، ۱۷- معرفی الگوهای موفق از افراد ناشنوا جهت افزایش انگیزه و کاهش ناامیدی، ۱۸- اجرای دقیق تقویت ژتونی و برنامه‌ی مناسب تشویقی، ۱۹- آموزش اشاره در حد حروف الفبا جهت تفهیم کلمات انتزاعی و پیچیده، ۲۰- آموزش درک زبان بدن، ۲۱- استفاده از نقاشی برای برون‌ریزی احساسات، ۲۲- بازی پانتومیم و ۲۳- تحلیل لطیفه‌ها و شوخی‌های لفظی جهت بالابردن توانایی درک نظریات غیرمستقیم دیگران.

۲-۲- راهکارهای پیشنهادشده معلمان برای پیگیری در سطوح بالای آموزشی: ۱- تدوین کتاب مخصوص ناشنوایان، ۲- کاهش تعداد دانش‌آموزان در هر کلاس، ۳- دسته‌بندی و جایابی دانش‌آموزان در کلاس‌های متناسب با نوع آسیبشان، ۴- تشخیص

زودهنگام آسیب‌شنوایی جهت مداخله‌ی زودهنگام و کاهش عوارض ناشی از آسیب‌شنوایی، ۵-سنجش صحیح دانش‌آموزان با آسیب‌شنوایی جهت دسته‌بندی و آموزش بر اساس سطح توانایی‌هایشان، ۶-به‌کارگیری معلم کمکی، ۷-به‌کارگیری معلم رابط، ۸-گزینش درست معلمان و انتخاب معلمان بر اساس رغبت و توانایی ۹-استفاده درست از نیروهای کارورزی و سازمان‌دهی مناسب آن‌ها، ۱۰-آموزش به اولیا در مورد شرایط ویژه آسیب‌شنوایی و اهمیت جایابی صحیح در مدارس و تشخیص زودهنگام، ۱۱-حمایت از جانب بهزیستی برای تهیه‌ی سمعک مناسب، ۱۲-بهره‌گیری از روانشناس برای دانش‌آموزان و اولیا و ۱۳-توجه به نیازهای روان‌شناختی افراد با آسیب‌شنوایی.

بحث و نتیجه‌گیری

در پاسخ به سؤال اول مبنی بر این‌که بر اساس تجارب زیسته‌ی معلمان دارای دانش‌آموزان با آسیب‌شنوایی در مقطع ابتدایی و متوسطه‌ی اول در استان کردستان، معلمان این مقاطع تحصیلی در امور آموزشی با چه چالش‌هایی روبه‌رو هستند، یافته‌ها نشان داد که معلمان هنگام آموزش این قشر از دانش‌آموزان با چالش‌هایی از این قبیل مواجه‌اند: سطح بالا و حجم زیاد کتاب‌ها، وفور کلمات انتزاعی در کتاب‌ها، کمبود معلم و نیروی آموزشی متخصص و آگاه، ناآشنایی معلم‌ها با زبان اشاره، عدم سپری نمودن دوره‌های تخصصی به‌روز در این حوزه‌ی کاری، بی‌علاقگی معلم و نگاه به شغل صرفاً به‌عنوان منبع درآمد، مشکلات برجسته و خاص دانش‌آموزان در درس فارسی به‌ویژه در املا، نوشتن و خواندن، همکاری نکردن خانواده‌ها و مقاومت خانواده‌ها برای دسته‌بندی در دسته‌ی دانش‌آموزان دارای نیاز ویژه، وجود تصورات نادرست و توقعات بیش‌ازحد خانواده‌های دانش‌آموزان از معلمان و...

معلمان، مهم‌ترین چالش در آموزش کلاسی را کتاب‌های درسی می‌دانستند و به‌عنوان اصلی‌ترین چالش، سطح و حجم کتاب‌ها را ذکر می‌کردند. باین‌حال، تمام چالش‌های آموزشی به کتاب‌درسی محدود نمی‌شد؛ بلکه تنوع بالایی در ذکر چالش‌ها وجود داشت. معلمان، چالش‌ها را صرفاً در یک بعد نمی‌دانستند؛ بلکه معتقد بودند چالش‌های کودکان با آسیب‌شنوایی چندبعدی و در چندین زمینه می‌باشد. علاوه بر

کتاب‌ها و مواد و ابزارهای خاص آموزشی این دسته از دانش‌آموزان، شرایط معلمانی که در مدارس دانش‌آموزان با آسیب شنوایی تدریس می‌کنند و ویژگی‌های منحصر به فرد دانش‌آموزان با آسیب شنوایی، همچنین انتظارات خانواده‌های این دانش‌آموزان در ایجاد چالش‌ها تأثیر گذارند. گرچه تعدادی از چالش‌های ذکر شده تنها محدود به شرایط آموزشی دانش‌آموزان آسیب شنوایی نیست، بلکه در مدارس عادی نیز دیده می‌شود، اما وجود آسیب شنوایی، شدت این چالش‌ها را افزایش می‌دهد. چراکه تعداد معلمانی که به شکل تخصصی برای آموزش به دانش‌آموز با آسیب شنوایی، آموزش دیده‌اند، بسیار محدود است. در نتیجه، آموزش این دانش‌آموزان به عهده‌ی افرادی گذاشته می‌شود که در این کار تخصص ندارند. شدت و تعداد چالش‌ها برای معلمان بدون تخصص در زمینه‌ی آموزش به دانش‌آموز با آسیب شنوایی، بیشتر است؛ به طوری که عدم آگاهی آن‌ها از چگونگی مواجهه با دانش‌آموزانشان، خود یک چالش محسوب می‌شود. چالش‌های ذکر شده محدود به یک مقطع و یا بازه‌ی زمانی خاص نیستند و با تغییر مقطع دانش‌آموزان و گذر زمان نیز، همچنان ادامه می‌یابد. البته قضیه تنها به این حد، محدود نمی‌شود. چراکه ناآگاهی والدین و عدم سواد علمی در مواجهه با این دسته از فرزندان، توقعات زیاد آن‌ها از معلمان و وجود مشکلات خانوادگی‌شان، سطح پایین اقتصادی اکثر خانواده‌ها، کمبود وقت و عدم طی نمودن آموزش‌های تخصصی در این زمینه، باعث ایجاد فشار بیشتر بر معلمان شده است. با اینکه متخصصانی در زمینه‌ی شنوایی‌سنجی و گفتاردرمانی در مدارس آموزش ویژه حضور دارند؛ اما برای افزایش سطح کیفیت آموزش تعدادی از این شاگردان نیاز به حضور متخصصانی از قبیل مشاوران، روانشناسان، اخلاق‌شناسان و... هست تا بتوان مقداری از چالش‌های آموزش دانش‌آموزان ناشنوا را کاهش داد. وجود تصورات و نگاه‌های متفاوت و از سر ترحم جامعه به این دسته از شاگردان، باعث ایجاد مشکلات رفتاری و هیجانی از قبیل استرس، خودکم‌بینی، فشار روحی، تحقیر و... برای آن‌ها می‌شود که باز به نوعی خود را در کلاس درس و در تعامل با هم‌کلاسی‌ها و البته معلمان نشان می‌دهد.

یافته‌های این بخش از پژوهش با پژوهش کاکوجوبیاری و شریفی (۱۳۹۳)، رضایی میرحصاری و همکاران (۱۳۹۳)، شالیان و شریف زاده داوودکی (۱۴۰۱)، پراساد (۱۹۹۲)،

بارکرا و همکاران (۲۰۰۹)، بروکان و زایچوا (۲۰۱۱)، الزریقات و صمدی (۲۰۱۲)، دسالگن و ورکو (۲۰۱۶)، اخمره و همکاران (۲۰۲۰) و گارگ و همکاران (۲۰۲۱)، همسو است. در تمامی پژوهش‌ها به شرایط آموزشی ویژه دانش‌آموزان با آسیب‌شنوایی و تأثیر آسیب‌شنوایی بر ایجاد چالش‌های آموزشی برای معلمان پرداخته شده است.

در پاسخ به سؤال دوم مبنی بر این‌که راهکارهای برون‌رفت از این چالش‌ها، بر اساس تجارب زیسته‌ی این دسته از معلمان را چگونه می‌توان تحلیل نمود، یافته‌ها نشان داد معلمان راهکارهای متنوعی را برای کاهش چالش‌ها به کار می‌برند؛ اما باوجود تنوع در راهکارها، بیشتر موارد ذکر شده مربوط به استفاده از قوه‌ی بینایی، استفاده از زبان اشاره، تنوع و متناسب‌سازی روش‌های تدریس، افزایش اعتمادبه‌نفس و عزت‌نفس دانش‌آموزان و آگاهی‌بخشی به خانواده‌ها می‌باشند. باوجوداینکه معلمان راهکارهای استفاده‌شده توسط خود را اثربخش دانسته و از این روش‌ها اظهار رضایت کرده‌اند، اما معتقدند که باید تغییراتی در سطوح بالاتر از کلاس، در شیوه‌ی آموزش این دسته از دانش‌آموزان ایجاد شود. توصیه‌ها بیشتر در زمینه‌های تدوین کتاب‌های درسی مخصوص ناشنوایان، سنجش و جایابی صحیح دانش‌آموزان، به‌کارگیری معلمان ماهر، بانگیزه و علاقه‌مند و آگاهی‌بخشی به والدین جهت مداخله‌ی بهنگام می‌باشند. اکثر راهکارهای به کار برده شده و پیشنهادشده، مرتبط با قوه‌ی بینایی دانش‌آموزان و توانایی‌های عملی آن‌ها می‌باشد. به‌علاوه، معلمان، افزایش انگیزه‌ی دانش‌آموزان را امری مهم، در به‌نتیجه‌رسیدن اهداف آموزشی می‌دانند و نیازهای عاطفی ویژه این قشر را در رابطه با روش‌های تدریسی که به کار می‌برند، موردتوجه قرار می‌دهند. بخش قابل‌توجهی از راهکارها نیز به آگاه‌سازی و توانمندسازی خانواده‌های دانش‌آموزان مرتبط است و این نشان می‌دهد آگاهی و همکاری خانواده‌ها عاملی برای بهبود کیفیت و فرایند آموزشی است.

یافته‌های این بخش از پژوهش با پژوهش نیک‌خو و همکاران (۱۳۹۱)، عاشوری و تاج‌ور رستمی (۱۳۹۹)، پراساد (۱۹۹۲) و بروکان و زایچوا (۲۰۱۱) همسویی دارد. در تمامی پژوهش‌ها به ذکر روش‌هایی برای بهبود شرایط آموزشی دانش‌آموزان با آسیب‌شنوایی پرداخته شده است، در پژوهش حاضر نیز به راهبردهای به‌کارگرفته‌شده توسط معلمان و پیشنهادهای آنان برای بهبود فرایند سیستم آموزش دانش‌آموزان با آسیب‌شنوایی

پرداخته شده است.

در انجام این پژوهش، پژوهشگران از لحاظ دسترسی به معلمان دانش‌آموزان با آسیب شنوایی سایر استان‌های کشور و همچنین شهرستان‌ها، با محدودیت روبه‌رو بودند همچنین صرفاً به بررسی نظر معلمان پرداخته شد. برای دستیابی به نتایج غنی‌تری در زمینه‌ی پژوهش، پیشنهاد می‌شود این پژوهش در دیگر مدارس آموزش دانش‌آموزان با نیاز ویژه و دانش‌آموزان با آسیب شنوایی سایر نواحی کشور و شهرستان‌ها نیز اجرا شود. همچنین با توجه به نقش مهمی که سایر افراد مرتبط با آموزش دانش‌آموزان دارای آسیب شنوایی در آموزش آنان دارند، پیشنهاد می‌شود که چنین پژوهشی، علاوه بر معلمان این دسته از دانش‌آموزان، در رابطه با سایر افرادی که با این دانش‌آموزان ارتباط دارند از جمله گفتار درمانگرها، شنوایی‌سنج‌ها، متخصصان حوزه‌های روانشناسی، جامعه‌شناسی و فرهنگ، والدین و حتی خود این دسته از دانش‌آموزان نیز در زمینه‌ی تبیین و تحلیل مشکلات دانش‌آموزان با آسیب شنوایی، انجام شود.

تعارض منافع

نویسندگان اظهار می‌دارند که در این مقاله هیچ تضادی یا تعارض منافی بین آن‌ها وجود ندارد.

سپاسگزاری

پژوهشگران از تمامی معلمان، معاونان و مدیر محترم مدرسه‌ی آموزش استثنایی توکل شهر سنج، جهت مشارکت در مصاحبه و همچنین سه تن از اساتید محترم دانشگاه فرهنگیان (دکتر ارکان خوش‌کلام، دکتر علی اسعدی و دکتر معصومه توکلی) که در مطالعه و بازنگری قسمت یافته‌های مقاله پیشنهاداتی ابراز داشتند، قدردانی به عمل می‌آورند.

ORCID

Mazhar Babaei
Parastoo Salehi

<https://orcid.org/0000-0003-1383-0532>

<https://orcid.org/0000-0003-1967-6775>

منابع

اصغری نکاح، محسن؛ بهمن‌آبادی، سمیه و کاظمی، صدیقه (۱۳۹۲). نیازسنجی آموزشی توان‌بخشی خانواده‌های کودکان آسیب‌دیده شنوایی خراسان رضوی. *شنوایی‌شناسی*، ۲۲ (۳)، ۶۴-۷۳.

آقا زیارتی، علی؛ نجاتی فر، سارا و عاشوری، محمد (۱۳۹۹). مقایسه کارکردهای اجرایی، هوش هیجانی و راهبردهای انگیزشی یادگیری در نوجوانان با شنوایی طبیعی و نوجوانان با آسیب شنوایی کاربر سمعک و کاشت حلزون. *مجله علمی پژوهان*، ۱۹ (۲). Doi: 10.52547/psj.19.2.35

رضایی میر حصار، علی؛ حسن‌زاده، سعید؛ غباری بناب، باقر و شیخ محمدی، عباس (۱۳۹۳). رابطه بین نظریه ذهن و همدلی در دانش‌آموزان با آسیب شنوایی و بهنجار. *شنوایی‌شناسی*، ۲۳ (۵)، ۴۴-۵۱.

رضیانی، احمد؛ محمد شفیع، عبدالسعید و یزدانی، زینب (۱۴۰۰). ارزشیابی کتاب زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش پایه‌ی سوم گروه آسیب‌دیده شنوایی. *پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی*، ۲۱ (۱)، ۸۹-۱۱۶. doi: https://doi.org/10.30465/crtls.2021.35360.2164

رنجبر، جبار؛ ترخان، مرتضی؛ طاهر، محبوبه؛ حسین‌خانزاده، عباسعلی و عیسی‌پور، مهدی (۱۳۹۴). اثربخشی آموزش مهارت‌های ارتباطی بر خودپنداره و احساس تنهایی دانش‌آموزان با آسیب شنوایی. *روانشناسی مدرسه*، ۴ (۲)، ۳۹-۵۴.

سیف، علی‌اکبر (۱۳۹۲). روانشناسی پرورشی نوین، ویرایش هفتم. تهران: نشر دوران. شالیان، رحیم و شریف‌زاده داوودکی، اعظم (۱۴۰۱). انطباق کتب فارسی پایه اول ابتدایی دوره‌های تلفیقی با نیازها و قابلیت‌های دانش‌آموزان با آسیب شنوایی، *روانشناسی افراد استثنایی*، ۱۲ (۴۶)، ۱۹۵-۲۳۲. doi: https://doi.org/10.22054/jpe.2022.63588.2406

عاشوری، محمد و تاج‌ور رستمی، اشکان (۱۳۹۹). تأثیر برنامه توان‌بخشی شناختی مبتنی بر حافظه بر کارکردهای اجرایی دانش‌آموزان با آسیب شنوایی، *طب توان‌بخشی*، ۹ (۱)، ۲۲۶-۲۳۲. doi: 10.22037/jrm.2019.111495.2032.۲۳۲

کاظم طرقي، مرضیه؛ کشاورزی ارشدی، فرناز و صالحی، مهدیه (۱۳۹۰). شکل‌گیری مفاهیم

شناسایی چالش‌های آموزشی کودکان دارای آسیب شنوایی از منظر معلمان ...؛ بابایی و صالحی | ۲۱۵

اولیه‌ی کلامی، غیر کلامی و ریاضی در کودکان شنوا و کم‌شنوای ۴ سال تا ۶ سال. *شنوایی شناسی*، دوره ۲۰ (۱)، ۱۰-۱۵.

کاکوجوبیاری، علی اصغر؛ فرج‌اللهی، مهران؛ شریفی، اعظم و جارچیان، فاطمه. (۱۳۹۱). تأثیر آسیب شنوایی بر مهارت ریاضیات دانش‌آموزان کم‌شنوای دبستانی. *شنوایی شناسی*، ۲۱ (۲)، ۲۵-۲۰.

کاکوجوبیاری، علی اصغر و شریفی اعظم. (۱۳۹۳). تأثیر آسیب شنوایی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان کم‌شنوا (مقاله مروری). *شنوایی شناسی*، ۲۳ (۲)، ۱۹-۳۰.

کاکوجوبیاری، علی اصغر؛ سرمدی، محمدرضا و شریفی، اعظم. (۱۳۸۹). مقایسه سواد خواندن در دانش‌آموزان آسیب‌دیده شنوایی و دانش‌آموزان با شنوایی هنجار. *شنوایی شناسی*، ۱۹ (۱)، ۳۰-۲۳.

گرمابی، مهدی؛ ادیب سرشکی، نرگس؛ طاهری، محمد؛ موللی، گیتا و سید نوری، زهرا. (۱۳۹۵). تأثیر آموزش مهارت‌های ادراک دیداری بر حافظه دیداری کوتاه‌مدت کودکان با آسیب شنوایی. *سلامت روان کودک*، ۳ (۱)، ۷۱-۸۱.

محمد اسماعیل زاده، سحر؛ اصغری نکاح، سید محسن؛ شریفی، شهلا و طیرانی نیک نژاد، حمید. (۱۳۹۴). اثربخشی بازی‌های زبان‌شناختی بر بهبود زبان بیانی و دریافتی کودکان آسیب‌دیده شنوایی. *علوم پیراپزشکی و توان‌بخشی مشهد*، ۴ (۱)، ۷-۱۴. doi: 10.22038/jpsr.2015.4069

نیکخو، فاطمه؛ حسن زاده، سعید و افروز، غلامعلی. (۱۳۹۱). درک خواندن دانش‌آموزان مبتلا به آسیب شنوایی و همسالان با شنوایی هنجار. *شنوایی شناسی*، ۲۱ (۲)، ۷۲-۷۷.

References

- Barkera, D. H; Quittner, A. L; Finkb, N. E, Eisenbergc, L. S; Tobeyd, E. A; Niparkob, J. K and The CDaCI Investigative Team. (2009). Predicting behavior problems in deaf and hearing children: The influences of language, attention, and parent-child communication. *Dev Psychopathol*, 21(2), 373-392. doi: 10.1017/S0954579409000212
- Brokane, L and Zaiceva, I. (2011). Socialization Problems among Hearing-Impaired Children at Special Primary School Establishment. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 12, 362-370. doi: 10.1016/j.sbspro.2011.02.045
- Desalegn, D and Worku, A. (2016). Review of Challenges of Hearing Impaired Students in Integrated Class in Public Schools in Ethiopia: A

Review Article. *Journal of Medicine, Physiology and Biophysics*, 22, 74-78.

- El-Zraigat, I. A and Smadi, Y. (2012). Challenges of Educating Students Who are Deaf and Hard-Of-Hearing in Jordan. *International Journal of Humanities and Social Science*, 2(8), 150-158.
- Garg, S; Prakash Deshmukh, C; Singh, M. M; Borle, A and Wilson, B. S. (2021). Challenges of the Deaf and Hearing Impaired in the Masked World of COVID-19. *Indian J Community Med*, 46(1), 11–14. doi: 10.4103/ijcm.IJCM_581_20
- Khomera, S. W; Fayiah, M; Gwayi, S. (2020). Challenges Faced by Learners with Hearing Impairments in a Special School Environment: A Case Study of Embangweni Primary School for the Deaf, Mzimba District, Malawi. *World Journal of Vocational Education and Training*, 2(1), 21–36. doi: <https://doi.org/10.18488/journal.119.2020.21.21.36>
- Prasad, B. (1992). Problems of hearing impaired children and suggested solutions. *ICCW News Bull*, 40(2), 11-7.

References [In Persian]

- Asghari Nekah, S. M., Bahmanabadi, S. and Kazemi, S. (2013). Needs assessment training; Rehabilitation of hearing damaged children's parents in Khorasan Razavi province, Iran. *Audiol*, 22(3), 63-73. [In Persian]
- Aghaziarati, A., Nejatifar, S. and Ashori, M. (2021). Comparison of Executive Functions, Emotional Intelligence, and Motivated Strategies for Learning in Adolescents with Normal Hearing and Those with Hearing Impairment Using either Hearing Aids or Cochlear Implantation. *Pajouhan Scientific Journal*, 19(2), 35-42. [In Persian]
- Rezaei Mirhesari, A., Hasanzadeh, S., Ghobari Bonab, B. and Sheikhmohammadi, A. (2014). Relationship between the theory of mind and empathy in students with hearing impairment and those with normal hearing. *Audiol*, 23(5), 44-51. [In Persian]
- Ramezani, A., Mohammadshafiei, A. and Yazdani, Z. (2021). An Evaluation of Language Learning, Sentence Construction and Writing Developed for Third Graders with Hearing Impairment. *Critical Studies in Texts & Programs of Human Sciences*, 21(1), 67-116. [In Persian]
- Ranjbar, J., Tarkhan, M., Taher, M., Hossein Khanzadeh, AA. and Esapour, M. (2015). The effect of communication skills training on the self-concept and loneliness of students with hearing impairment. *Journal of school psychology*, 4(2), 135-142. [In Persian]
- Saif, AA. (2013). *Modern educational psychology*. (7nd ed). Tehran: Duran.
- Shalian, R., Sharifzadeh Davoodk, A. (2022). Assessing the Adaptation of Persian Books in the First Grade of Integrated Courses with the Needs

- and Capabilities of Students with Hearing Impairments, *Journal of Psychology of Exceptional Individuals*, 12(46), 195-232. [In Persian]
- Ashori, M. and Tajvar-Rostami, A. (2020) Effects of a memory-based cognitive rehabilitation program on executive functions in students with hearing impairment. *J Rehab Med*, 9(1), 226-232. [In Persian]
- Kazemtarghi, M., Keshavarzi Arshadi, F. and Salehi, M. (2011). The comparison of primary verbal, nonverbal and mathematical concept formation in 4-6-year-old children with normal and impaired hearing. *Audiol*, 20(1), 9-15. [In Persian]
- Kakojoibari, AA., Farajollahi, M., Sharifi, A. and Jarchian, F. (2012). The effect of hearing impairment on mathematical skill of hearing-impaired elementary-school students. *Audiol*, 21(2), 19-25. [In Persian]
- Kakojoibari, AA. and Sharifi, A. (2014). The effect of hearing impairment on educational achievement of hearing-impaired students. *Audiol*, 23(2), 19-30. [In Persian]
- Kakojoibari, AA., Sarmadi, MR. and Sharifi, A. (2010). Comparison of reading literacy in hearing impaired and normal hearing students. *Audiol*, 19(1), 23-30. [In Persian]
- Garmabi, M. and Adib-Sereshki, N. (2016). Taheri, M. Movallali, G. Seyyed Noori, SZ. The Effectiveness of Visual Perception Skills Training on Short-Term Visual Memory of Children with Hearing Impairment. *Quarterly Journal of Child Mental Health*, 3(1), 71-80. [In Persian]
- Mohammad Esamaeelzadeh, S., Asghari Nekah, M. and Sharifi, Sh. (2014). Tayaraniniknezhad, H. The Effectiveness of Linguistic Plays on Expressive and Receptive Language of Hearing Impaired Children. *Paramedical Sciences & Rehabilitation*, 4(1), 7-14. [In Persian]
- Nikkhou, F., Hasanzadeh, S. and Afrooz, G. (2012). The comparative study of reading comprehension in normal-hearing and hearing-loss student. *Audiol*, 21(2), 71-77. [In Persian]

استناد به این مقاله: بابایی، مظهر، صالحی، پرستو. (۱۴۰۲). شناسایی چالش‌ها و راهکارهای آموزشی دانش‌آموزان با آسیب شنوایی از منظر معلمان: مطالعه‌ای پدیدارشناسانه، *روان‌شناسی افراد استثنایی*، ۱۳(۵۲)، ۱۸۹-۲۱۷. DOI: 10.22054/JPE.2024.75124.2603

Psychology of Exceptional Individuals is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

